LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

Öland
Gräsgård
Kastlösa
[illegible] 1929

[illegible] Johansson Ragnar
Kastlösa
Bor. av. Andersson L.P.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1 1.

Fr.1. Arbeten, som skulle vara avslutade till jul.

Allt arbete med jorden skulle vara avslutat till jul. Ved fick ej huggas under julen, d.v.s. från julafton till tjugondedag Knut. Ej heller fick man spinna ull eller lin under samma tid. Det kallades "sponnhälit".

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2 d.

Fr.2. Väderleksmärken under julen.

Om solen skiner så länge nyårsdagen, att man under tiden hinner sadla en häst, skall det bli "go-år". För övrigt rättade man sig efter Sibylle spådom.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3 3.

Fr.3. Julförberedelser.

Bak, brygd, slakt, ljusstöpning och rengöring i stugan förekom varje år till julen. - När brödet insattes i ugnen gjorde alltid husmodern ett kors med handen på detsamma, för att det skulle bliva välsignat.

LUNDS UNIVERSITETS
FO[illegible]IV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4 4.

Fr.4. Julkost. - Jultiggare.

Till julen fick en del personer lön i form av matvaror. Detta kallades "julkust". De, som skulle hava "julkust", voro båtsman, smed, svinvaktare, fårvaktare och kyrkväktare samt "bärgselkarlen". "Julkusten" utgjorde: ett fårlår, en brödkaka, ett talgljus, ett kvarter brännvin, en kappe malt samt lite korn. Detta avhämtades dagen före julafton. Tjänstefolket fingo tre bröd vardera.

Husrum måste upplåtas åt tiggarna. I byn fanns en så kallad "klamp", på vilken alla böndernas namn stodo. Den, som för dagen hade "klampen", fick mottaga och hysa tiggaren för natten. Denne fick på morgonen bära "klampen" till nästa bonde, som nästa natt fick hysa tiggaren.

Skriv endast på denna sida!

Öbrand
Grärgård Ed
Kastlösa s:n
1929

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

Uppt. Ragnar Johansson
Lunda, Kastlösa

Ber. L. P. Andersson
Lunda, Kastlösa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5 5.

Fr.5. Lucia.

Luciadagen firades på 1700-talet såsom ett närmande till julen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
6 6.

Fr.6. Julhelgens början och slut.

Julafton lagade kvinnorna mat och drängarna höggo ved hela dagen. Julhelgen började julafton och slutade tjugondedag Knut.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLK[illegible]ARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
77.

Fr.7. Halm på golvet under julen.

Julafton bredde man långhalm på golvet. Råghalm användes därtill. Julnatten skulle man sova på julhalmen till åminnelse av frälsarens födelse.

Skriv endast på denna sida!

Kartlösa, Öl.

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8 8.

Fr.8. "Jultupp" av halm.

Av halm gjorde man en "jultupp", som användes vid lekar. Detta tillgick så, att den, som skulle kasta tuppen, satte sig på golvet, samt tog "tuppen" mellan fötterna och kastade den framåt.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9 9.

Fr.9. Takprydnader till jul.

Av kulört papper gjorde man en fågel, som hängdes i taket. S.k. borstkronor användes. Dessa voro gjorda av borst, klutar och blommor. Borstkronan upphängdes till julen samt fick hänga hela vintern.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV 1182

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

10 10.

Fr.10. Julgran.

Julgran användes först på 1860-talet.

Kastlösa sn. Öl. 1929

Uppt. Johansson, Ragnar
1182 Ber. L. P. Andersson.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11 11.

Fr.11. Julljusen.

Två-,tre-fyrgrenta talgljus stöptes till jul. När julbordet var dukat, tändes julljusen, ty innan man började äta skulle aftonbönen, julevangeliet jämte några julpsalmer läsas. Husfadern började läsa, därefter fingo alla de övriga läsa var sitt stycke.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12 12.

Fr.12. Taga in kvistar, som skola slå ut.

Hassel- och björkkvistar insattes för att slå ut.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13 13.

Fr.15. Husdjuren under julen.

Husdjuren fingo alltid ett gott hömål julafton och julmorgon, om än skörden under året varit dålig.

Kastlösa sn., Öl. 1929.

1182 Uppt. Johansson, Ragna
Ber. T. P. Andersson

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14 17.

Fr.17. Julbordet.

Julbordet dukades vid middagstiden på julafton. Tre stora bröd lades ovanpå varandra på julbordet. Detta kallades julhög. Om det fanns barn i huset, skulle varje barn ha ett två- eller tregrent ljus vid sin tallrik. Två stora julljus ställdes mitt på bordet. Mellan dessa ställdes ljussaxen på saxbrickan. Fanns silverbägare i huset, skulle alltid denna ha sin plats på julbordet, men fanns ej sådan användes i stället en drickskanna av trä. Julbordet skulle stå dukat över helgdagarna, men julhögen skulle ligga kvar på bordet hela julhelgen. Om någon av familjen vistades borta över juldagarna, ställdes alltid en tallrik fram till honom. Likaså skulle tomten ha plats ledig vid bordet. Tomten.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15/5.

Fr.18. Matordningen under juldagarna.

Julafton åt man först lutfisk, sedan fläsk, kött och bruna bönor, kroppkakor, fruktsoppa, gröt, pannkaka och sylt samt smör, bröd och ost. - Juldagen åt man av samma mat man ätit julafton. Man åt innan man gick till ottan (denna började kl.4). Sedan skulle hela familjen äta frukost efter hemkomsten från kyrkan. - Nyårsafton var matordningen densamma som julafton, likaså nyårsdagen likadant som på juldagen. - Trettonafton åt man lutfisk, smör, bröd och ost, kroppkakor. - Knutsafton, som kallades "lilla julafton", åt man lutfisk, smör, bröd, kött, kroppkakor och soppa. Julglögg och dricka användes även vid varje härovan nämnd måltid.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16 16

Fr.19. Julbröd till dragarna på våren.

En kaka julbröd gömdes till våren, för att giva oxarna första gången"de voro i åket". Det skulle göra dem starkare och kraftigare.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
17 14.

Fr.20. Julgröten

bereddes av potatisgryn eller äggryn (gjorda av ägg, vetemjöl, litet grädde eller mjölk) samt socker, salt och kanel. En mandel lades i ~~kk~~ gröten. Den, som hittade densamma, skulle få lycka och medgång. Man rimmade till gröten, t.ex. "Denna gröten är kokt i en gryta å inte i en skål, ät inte mer än du tål." - "Jag sätter min arm i krok och äter ur alltihop." - "Gröten är kokt i en gryta å int i en skåning, jag fyller med gröt upp min mellersta våning."

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18 18.

Fr.21. Julbrödet.

Grovt och fint rågbröd samt vetebröd och vörtbröd bakades till jul. Tjänstefolket fingo tre bröd vardera, nämligen ett grovt och ett fint rågbröd samt ett vetebröd. Barnen fingo små s.k. bakkakor.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19 19.

Fr.23. Äpplen och nötter till jul.

Äpplen och nötter användes vid lekar och fester, särskilt nötter användes vid sådana lekar som att "lägga ut räven" m.m.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20 20.

Fr.26. Årsgång.

Vid så kallad årsgång gick den, som skulle gå årsgången, runt kyrkan, blåste i nyckelhålet i kyrkdörren m.m. Den, som gått årsgången, kunde sedan se in genom fönstren hos grannarna. Han fick då se, vilka som skulle dö under året.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21 21.

Fr.28. Att iakttaga vid fruktskörden.

Vid fruktens avtagande brukade man låta ett äpple eller päron sitta kvar, annars blev det inga året efter.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22 22.

Fr.30. De dödas julotta.

De döda firade julotta julnatten klockan tolv. När man kom i kyrkan julmorgonen,kunde man se,om de döda firat otta, ty då var det sand på bänkarna, om så varit fallet.

Skriv endast på denna sida!

1182

Kartlösa, Ö.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2323.

Fr.34. Julbocken.

Vid barnfester och lekar kom alltid julbocken in och deltog i lekarna. Julbocken var en utklädd person, som tagit ett fårskinn och några kläder över sig.

Skriv endast på denna sida!

Karlsö Ol
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1182

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
2424.

Fr.36. Skämtsamma julklappar.

Ibland gav man varandra en levande gris i julklapp. Det tillgick så, att man band ett sidenband om halsen på en månadsgammal gris, samt släppte sedan grisen in genom dörren hos den, som skulle hava den i julklapp. Grisen skulle insläppas, när man "åt julafton".

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2525.

Fr.37. "Tjugondedag Knut

kör julen ut."

Skriv endast på denna sida!

Hand, Gräsgård hd
Kastlösa, Sn
Vyjd. 1929.

1182

Vyjd. av Rognar Johansson
Ber. av L. P. Andersson
i Kastlösa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26 26.

Fr.38. Jullekar.

Vid ungdomsfester (som kallades klubb) förekom en del lekar med nötter, såsom att "räkna ut räven", "bo by", "jag kokar kaffe", "udda eller jämt" m.m. - Danslekar såsom skifta makar o.d. - Mest användes sittlekar. Dessa voro: väga salt, låna eld, mussla skor, gömma ringen, ta blindbock, dra hanske, räv å gås, stå på huvudet, spänna kyrka, draga kavle, sälja väv, tända ljuset, delut(?) grisen, blåsa ut ljuset. En del av dessa lekar utfördes i julhalmen.

Skriv endast på denna sida!